

ՔԻՉՆԵՍԻ ՎԱՐՄԱՆ ԸՆԹԱՑԱԿԱՐԳԵՐԸ ՔՈՒՎԵՅԹՈՒՄ

ԳՈԳՉՅԱՆ ԻՆԵՍՍԱ

ՀՀ ԳԱԱ Մ. Քոթանյանի անվան տնտեսագիտության
ինստիտուտի տնտեսագետ
Էլփոստ՝ inna-in97@mail.ru

Քուվեյթում նավթի արտահանումը համարվում է եկամտի հիմնական աղբյուրը: Միջին հաշվով դա կազմում է ընդհանուր արտահանման մոտ 90%-ը և կառավարության եկամտի 80%-ը: Քուվեյթը Նավթ արտահանող երկրների կազմակերպության (OPEC) անդամներից մեկն է: Նավթի և նավթաքիմիական անկախ արդյունաբերության ստեղծումը ապահովեց Քուվեյթի բյուջեի եկամտի բազան: Հում նավթի և նավթամթերքների շուկայում գների տատանումները դարձել են ցիկլային գործոն, որը անընդհատ ծանրաբեռնում է Քուվեյթի արդյունաբերությունը և ամբողջ տնտեսությունը:

Հեղափոխության հիմնական նպատակն է ներկայացնել Քուվեյթում բիզնես վարման ընթացակարգերը: Քուվեյթը էական բարեփոխումներ իրականացրեց՝ հեշտացնելով բիզնես սկսելը, միաժամանակ առևտրային լիցենզիա ստանալու ընթացակարգերը՝ բարելավելով ընկերության առցանց գրանցումը: Քուվեյթի տնտեսության բարեփոխման հիմնական ուղղություններից մեկը պետական գույքի մասնավորեցման միջոցով տնտեսական կյանքում մասնավոր հատվածի մասնակցության ուժեղացմանը և խորացմանն ուղղված միջոցառումների ընդունումն էր. բիզնեսի վարման պայմանների բարելավում, ներառյալ չափազանց բարդ համակարգից հրաժարվելը, փոքր և միջին ձեռնարկությունների ֆինանսավորման ավելի հեշտ հասանելիություն, արտաքին առևտրի գործառնությունների իրականացման ընթացակարգերի դյուրացում և այլն:

Բանալի բառեր: բիզնեսի վարման ընթացակարգեր, օտարերկրյա ներդրումներ, COVID-19, արդյունահանում, ռազմավարական նպատակներ, տեսական, տնտեսական աճ:

Քուվեյթում նավթի հայտնաբերումը փոխեց ժողովրդի ողջ կյանքը և վերջին երեք տասնամյակների ընթացքում գրանցեց ուշագրավ տնտեսական աճ, որի շնորհիվ Քուվեյթի կառավարությունը որդեգրեց սոցիալական

բարեկեցության քաղաքականություն՝ ուղղված սոցիալական հարստության վերաբաշխմանը քաղաքացիների շրջանում: Կառավարությունը նաև հսկայական բյուջե է հատկացրել կրթությանը, հանրային առողջությանը, զբաղվածությանը և բնակարանաշինությանը: Արդյունաբերականացումը երկրում իրականացվել է նավթի արդյունահանման, վերամշակման և նավթամթերքների արտադրության կազմակերպմանն ու օպտիմալացմանը զուգընթաց: Դա պետությանը դրդեց իրականացնել սեփական նավթաքիմիական արդյունաբերություն ստեղծելու գաղափարը, որը հնարավորություն տվեց անցնել արդյունաբերության ավելի բարձր մակարդակի և հիմքեր դնել ինտեգրված տնտեսական համակարգի: Այսպիսով, ձեռք բերվեց ազգային տնտեսական մեխանիզմի ինտեգրում և վերարտադրության գործընթացի միասնություն, ինչպես նաև ապահովվեց միջոլորտային և ներտնտեսական կապերի ամրապնդումը: Ակնհայտ է, որ դա ընդհանուր առմամբ հասանելի էր նավթային հատվածի պետական ձեռնարկությունների համար:

Մարդկային հասարակության ողջ պատմությունը, ինչպես նաև ներկայիս վիճակը ինչ-որ կերպ կապված են բիզնեսի հետ: Այլ կերպ ասած՝ անկախ նրանից, թե գիտելիքներով օժտված մարդուն ինչ գործ է տրվում, կամա թե ակամա նա զբաղվում է իր բիզնեսով¹:

Չնայած վերջին տարիներին օտարերկրյա ուղղակի ներդրումների ոլորտում կատարված բազմաթիվ բարեփոխումներին, շատ ոլորտներում օտարերկրյա ներդրումները դեռևս սահմանափակված են: Անհրաժեշտ է, որ Քուվեյթում բիզնեսի 51%-ը պատկանի Քուվեյթին, բացառությամբ որոշ ոլորտների (օրինակ՝ ենթակառուցվածքներ, զբոսաշրջություն, բժշկական ծառայություններ և տեղեկատվական տեխնոլոգիաներ): Մի քանի ազդեցիկ, մասնավոր, ընտանեկան ընկերություններ գերակշռում են տնտեսության մեջ, դրա պատճառով նոր խաղացողներ (տեղական կամ միջազգային) դժվարանում են ինքնահաստատվել: Շատ արդյունաբերական ձեռնարկություններում հիմնականում գերակշռում է երկրի կայացած բիզնես էլիտաները: Մասնավոր հատվածը նույնպես չափազանց կախված է պետությունից, քանի որ մեծապես կախված է պետական պայմանագրերից և սուբսիդավորված կոմունալ ծառայություններից:

¹ Кристина Юрьевна Багдасарян “Концепция введение бизнеса и экономически содержание бизнес среды” United Journal №36 (Май 2020), pp.13-15, 24p., https://united-journal.info/wp-content/uploads/2020/08/United-Journal_36_july_2020.pdf

Անհրաժեշտ է նաև հաշվի առնել այն գործոնները, որոնք բացասաբար կամ կանխարգելիչ ձևով են ազդում ոչ միայն բիզնեսի, այլև դրա բոլոր միջավայրերի, ձեռնարկատիրական գործունեության իրականացման բարենպաստ ուղղությունների վրա: Տնտեսվարող սուբյեկտների դերում ձեռնարկությունները և գործարարները հանդես են գալիս որպես երկրի տնտեսության և հասարակության բաղադրիչներ, հետևաբար չեն կարող անտեսվել հասարակության և դրա առանձին շերտերի շահերը: Բացի դրանից՝ հասարակության սոցիալական, տնտեսական և քաղաքական կայունությունը բիզնես հաստատությունների արդյունավետ գործունեության կարևոր նախադրյալներից մեկն է¹:

Այսպիսով, Քուվեյթը համարվում է շատ դժվար միջավայր նոր բիզնեսի և օտարերկրյա բիզնեսի ներդրումների համար: Քուվեյթի գրավչությունը բարձրացնելու վերջին փորձերը ցույց տվեցին, որ Համաշխարհային բանկի գործարարության ինդեքսում երկրի վարկանիշը փոքր-ինչ բարելավվում է, Քուվեյթի վարկանիշը 2017թ.-ի 102-ից 2018թ.-ին բարձրացել է 96-ի, չնայած 2019 թվականին այն մեկ հորիզոնականով իջել է՝ հասնելով 97-րդ հորիզոնականի:

Քուվեյթը Համաշխարհային բանկի խմբի Doing Business 2020 ուսումնասիրության մեջ 190 տնտեսությունների շրջանում աշխարհի 10 լավագույն բարելավողներից մեկն է՝ վերջին մեկ տարվա համապարփակ բարեփոխումների ծրագրի շնորհիվ: Այս բարելավումները համընկնում են Քուվեյթի տեսլական 2035թ.-ի և Նոր Քուվեյթի հետ: Քուվեյթի վարկանիշը 2020թ.-ի գործարարության ինդեքսում 2019թ.-ի 97-ից բարձրացել է 83-ի:

2018/19 թվականներին Քուվեյթը իրականացրել է յոթ բարեփոխումներ՝ բարելավելով բիզնեսի կարգավորման դաշտը, որը Քուվեյթի համար պատմական ռեկորդ է Doing Business ծրագրի մեկնարկից ի վեր: Ավելի կոնկրետ, Doing Business-ը պարզեց, որ Քուվեյթը էական բարեփոխումներ է իրականացրել տեղական կարգավորիչ աշխատանքներ հետևյալ ոլորտներում.

¹ Kuregyan A.M. "THE ISSUES OF THE FACTORS IMPACT ON THE BUSINESS CLIMATE" XXXIII International Scientific and Practical Conference "European Research: Innovation in science, Education and Technology" (Russian Federation, Moskow, november 8-9, 2017), -M.: 2017, <https://internationalconference.ru/images/PDF/2017/33/the-issues-of-the-factors-impact.pdf>,

➤ Քուվեյթը հեշտացրեց բիզնես սկսելը՝ միաձուլելով առևտրային լի-
ցենզիա ստանալու ընթացակարգերը և բարելավելով ընկերության
առցանց գրանցումը:

➤ Քուվեյթը դյուրինացրեց շինարարության թույլտվությունների հետ
կապված գործերը՝ պարզեցնելով դրա թույլտվության գործընթացը,
ինտեգրելով լրացուցիչ լիազորություններ իր էլեկտրոնային թույլտվու-
թյան ծրագրին, ընդլայնելով միջգերատեսչական հաղորդակցությունը
և կրճատելով շինարարության թույլտվություն ստանալու ժամանակը:
Սա Քուվեյթին թույլ տվեց կրճատել շինարարության թույլտվություն
ստանալու համար անհրաժեշտ ժամանակը՝ 194-ից դարձնելով 103 օր,
որը գրեթե 50 օրով պակաս է, Տնտեսական համագործակցության և
զարգացման կազմակերպության (ՏՀՀԿ) բարձր եկամուտ ունեցող
տնտեսության միջին ցուցանիշից:

➤ Քուվեյթը հեշտացրեց էլեկտրաէներգիայի ստացումը՝ թվայնաց-
նելով հայտի գործընթացը, պարզեցնելով միացման աշխատանքները
և հաշվիչների տեղադրումները և օգտագործելով աշխարհագրական
տեղեկատվական համակարգ՝ կապի հարցումները վերանայելու հա-
մար: Սա ընկերության կողմից էլեկտրաէներգիա ստանալու համար
անհրաժեշտ ժամանակը կրճատել է 65-ից 49 օրվա:

➤ Քուվեյթը հեշտացրեց գույքի գրանցումը՝ պարզեցնելով ստուգ-
ման գործընթացը և գույքի գրանցումը:

➤ Քուվեյթը բարելավեց վարկային տեղեկատվության մատչելիու-
թյունը՝ վարկառուներին երաշխավորելով նրանց վարկային տվյալնե-
րը ստուգելու օրինական իրավունքը և վարկային միավորները որպես
ավելացված արժեքի ծառայություն առաջարկելով բանկերին և ֆի-
նանսական հաստատություններին:

➤ Քուվեյթը դյուրին դարձրեց սահմանների միջև առևտուրը՝ բարե-
լավելով մաքսային ռիսկերի կառավարման համակարգը և ներդնելով
նոր էլեկտրոնային մաքսազերծման համակարգ:

Քուվեյթը քայլեր է ձեռնարկել նաև փոքր և միջին ձեռնարկություննե-
րին միջազգային առևտրի ոլորտում օգնելու համար¹:

¹ <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2019/10/24/doing-business-2020-kuwait-ranking-improves-from-97-to-83-joins-the-top-10-improvers-in-the-world>

Համաշխարհային տնտեսական ֆորումի կողմից Գլոբալ մրցունակության գեկույցում Քուվեյթի վարկանիշի վերջին անկումը՝ 2014/15 թթ.-ի 40-ից մինչև 2018թ. 56-ը՝ 140 երկրներից, պայմանավորված է ՀՆԱ-ի աճի անկմամբ՝ պայմանավորված նավթի գնի անկայունությամբ:¹

Քուվեյթում արգելվում է ցանկացած պայմանագիր կամ համաձայնագիր, որը փորձում է ստեղծել մենաշնորհի կամ սահմանափակել ազատ առևտուրը կամ մրցակցությունը: Քուվեյթի կառավարությունը հետագայում փորձել է բարելավել Մրցակցության պաշտպանության նոր մարմնի ինստիտուցիոնալ արդյունավետությունը Համաշխարհային բանկի հետ համագործակցության միջոցով Համաշխարհային բանկի երկրի գործընկերության ռազմավարության (2016-2020թթ.) շրջանակներում:

Զարգացման վերջին ազգային ծրագիրը («Նոր Քուվեյթ 2035»), որը մեկնարկել է 2017թ., ընդգծում է օտարերկրյա ուղղակի ներդրումների (ՕՈՒՆ) դերը, որոնք կառավարությունը նպատակ ունի եռապատկել մինչև 2035 թվականը: Նախկինում արտասահմանյան ներդրումները սահմանափակված էին: Հիմնվելով 1960թ.-ի առևտրային ընկերությունների մասին օրենքի վրա՝ օտարերկրյա ընկերություններին արգելվում էր աշխատել Քուվեյթում, եթե չունեին տեղական գործակալ կամ գործընկեր, որը պահպանում էր ընկերության սեփականության առնվազն 51%-ը: Օտարերկրյա ներդրումները խթանելու համար կառավարությունը 2013թ.-ի հունիսին հրապարակեց նոր օտարերկրյա ներդրումների մասին օրենք, որը տեսականորեն այժմ թույլ է տալիս օտարերկրյա ներդրողներին ունենալ Քուվեյթում գտնվող ընկերության մինչև 100% (ոչ միայն հատուկ տնտեսական գոտիների ընկերություններ):

Քուվեյթում օտարերկրյա ուղղակի ներդրումները (ՕՈՒՆ) ավանդաբար ցածր են եղել՝ 2017թ.-ին կազմելով ՀՆԱ-ի 0.1%-ը: Չնայած իր տնտեսական զարգացման ծրագրի՝ օրենսդրության մեջ վերջին կատարված փոփոխություններին և կառավարության խթանմանը՝ 2017թ.-ի դեկտեմբերին ՕՈՒՆ-ը հասել էին ռեկորդային ցածր մակարդակի՝ 112,082 մլն. ԱՄՆ դոլար: Հարկային պարտավորությունները մնում են ցածր: 2018թ.-ին խորհրդարանական հանձնաժողովը հավանություն տվեց «Տրանսֆերտների հարկի մասին» օրենքի նախագծին: Այնուամենայնիվ, խորհրդարանը և երկրի

¹ Bertelsmann Stiftung, BTI 2020 Country Report — Kuwait. Gütersloh: Bertelsmann Stiftung, 2020.

ազգային բանկը կտրականապես մերժեցին գաղափարը: Քուվեյթը նաև հետաձգել էր ԱԱՀ-ի ներդրումը մինչև 2021 թվականը:

Կառավարությունը ռազմավարական նպատակներ է դրել իր վերջին 2015-2019թթ. ազգային զարգացման պլանով և «Նոր Քուվեյթի տեսլական 2035» երկարաժամկետ ծրագրով, որը հրապարակվել է 2017թ.-ի սկզբին: Այնուամենայնիվ, այդ տեսլականները, որոնք հաճախ մշակվում են օտարերկրյա խորհրդատուների կողմից, հիմնականում հռետորաբանություն են մնում: Նախորդ զարգացման պլանի նման, որը մեկնարկել էր 2010թ.-ին (շփոթեցմամբ նմանապես կոչվում է «Քուվեյթի տեսլական 2035»), ներկայիս պլանը հիմնականում կենտրոնանում է խոշոր ենթակառուցվածքային նախագծերի վրա (օրինակ՝ մետրոյի ցանց, օդանավակայան, ծովային նավահանգիստ, «Մետաքսի քաղաք» նախագիծ և այլ նախագծեր, որոնք թվագրվում են նախորդ զարգացումների պլանին):

Նավթից ստացվող եկամուտների կանխատեսելի վերջը հաղթահարելու համար կառավարությունը 1976 թվականից իր եկամուտների նվազագույնը 10%-ը դնում է հատուկ պահուստային ֆոնդում՝ ապագա սերունդների համար: Այս ֆոնդը ընդհանուր պահուստային ֆոնդի հետ միասին, որը կառավարության հիմնական գանձն է, կառավարվում է Քուվեյթի ներդրումային մարմնի (KIA) կողմից: Ինքնիշխան հարստության ֆոնդի ինստիտուտը Քուվեյթի ներդրումային մարմինը (KIA) գնահատում է 592 միլիարդ ԱՄՆ դոլար, որն աշխարհում չորրորդ ամենահարուստ ինքնիշխան հարստության հիմնադրամն է: Խորհրդարանի կողմից ուղղակի վերահսկողություն չկա, և KIA-ի օտարերկրյա ներդրումներից ստացված եկամուտը չի հաշվարկվում որպես Քուվեյթի բյուջեի մաս: Ինքնիշխան հարստության ֆոնդը պարտավոր է կառավարությանը ներկայացնել իր ունեցվածքի և գործունեության արդյունքների մասին հաշվետվություն, բայց խստիվ արգելվում է այդ տեղեկատվությունը տարածել հասարակության լայն զանգվածների մեջ:

Համաշխարհային տնտեսական փորձագետները խորհուրդ են տալիս, որ Քուվեյթը պետք է նվազեցնի տնտեսական կախվածությունը նավթի արտահանումից, բայց ածխաջրածինների վաճառքը դեռևս ներկայացնում է կառավարության արտահանման եկամուտների մոտ 90% -ը և համախառն ներքին արդյունքի (ՀՆԱ) մոտ 54% -ը: Քանի որ Քուվեյթը պահանջում է, որ հում նավթը վաճառվի 1 բարելի համար մոտ 75 ԱՄՆ դոլարով՝ իր բյուջեն հավասարակշռելու համար, որը 2014 թվականից ի վեր ժամանակի մեծ մասի գներից շատ ավելի բարձր է եղել, Քուվեյթը 2015 թվականից ի վեր տա-

րեկան մոտ 15 միլիարդ դոլար բյուջեի պակասուրդ է ունեցել: Քուվեյթի բյուջեի վիճակը վատթարացել է COVID-19 համաճարակի հետևանքով, որը հանգեցրել է նրան, որ նավթի գները իջնեն Քուվեյթի «բեկումնային գնից»: Նույնիսկ մինչև COVID-19 բռնկումը, որին կառավարությունը մասամբ պատասխանեց տասնհինգօրյա արգելափակումով (մայիսի 15-30), որը երկրում ավելի քան 675 մահվան պատճառ դարձավ, Քուվեյթը հետաձգում էր կապիտալ ենթակառուցվածքների ներդրումները և կրճատում էր պետական հատվածի աշխատավարձերը և սուբսիդիաներ՝ ըստ ԱՄՀ-ի և այլ դիտորդների: Քուվեյթը ենթարկվել է երկու ցնցումների՝ COVID-19-ի բռնկումը և նավթի գների կտրուկ անկումը: Կառավարությունը գործեց վաղ, աստիճանաբար խստացնող միջոցառումներ ձեռնարկեց վիրուսի տարածումը զսպելու համար: Դա իրականացվեց հետևյալ քայլերով՝ մուտքային առևտրային թռիչքների դադարեցում, դպրոցների և համալսարանների փակում, հասարակական տոնակատարությունների և հավաքույթների արգելում, պետական մարմիններում ոչ էական աշխատանքների կասեցում և 24 ժամյա պարետային ժամի սահմանում: Իշխանությունները նաև ընդունեցին քաղաքական միջոցառումների փաթեթ՝ համաճարակից սոցիալական և տնտեսական անկումը կանխելու համար կենտրոնանալով փոքր և միջին ձեռնարկությունների վրա, պահպանելով զբաղվածությունը:

Կառավարությունը հատկացրեց 500 մլն. KWD (1,6 միլիարդ ԱՄՆ դոլար կամ ՀՆԱ-ի 1.5 տոկոս) լրացուցիչ միջոցներ՝ COVID-19-ի տարածման դեմ պայքարի ջանքերին աջակցելու համար: Ստեղծվեց հատուկ հանձնաժողով՝ խթանիչ միջոցառումներ իրականացնելու համար՝ COVID-19-ի բացասական ազդեցությունը տնտեսական գործունեության վրա մեղմելու նպատակով: Մասնավորապես, իշխանությունները իրականացրել են հետևյալ միջոցառումները՝

- մասնավոր հատվածի ընկերությունների համար 6 ամսով հետաձգել է սոցիալական ապահովության վճարները,
- հանել պետական տուրքերը ընտրված հատվածների համար՝ պայմանով, որ խնայողությունները փոխանցվում են հաճախորդներին,
- շարունակել տրամադրել գործազրկության լրիվ նպաստներ քաղաքացիներին,
- ՓՄՁ-ներին տրամադրել արտոնյալ, երկարաժամկետ վարկեր՝ նախած ՓՄՁ ֆոնդի և բանկերի համատեղ ֆինանսավորմանը:

Ենթադրվում է, որ տնտեսությունը կվերականգնվի 2021թ.-ին՝ 2.4% աճով, ինչը պայմանավորված է էներգիայի համաշխարհային պահանջարկի և գների ավելի արագ տեմպերով, իսկ նավթի արդյունահանման մակարդակը շարունակում է հետ մնալ՝ աճելով ընդամենը 0.2%-ով՝ համաձայն OPEC+ ստանձնած պարտավորության: Քանի որ պատվաստումների ծրագիրը նոր թափ է ստանում, և COVID-ի հետ կապված սահմանափակումները հետագայում մեղմվում են, ոչ նավթային հատվածները կշարունակեն աճի հետագիծը, որը գնահատվում է, որ 2021թ.-ին կհասնի 4.4% -ի՝ արտացոլելով ավելի ուժեղ ներքին պահանջարկը¹:

Բարեփոխումների իրականացումը կզարգացնի ավելի արդյունավետ ինստիտուտներ և, ի վերջո, կստեղծի ավելի դինամիկ և բարեկեցիկ տնտեսություն: Համապատասխան կառավարման դեպքում, այդ մարտահրավերները կօգնեն կառուցել ավելի կայուն ապագա Քուվեյթի և նրա ժողովրդի համար:

Վերջին երեք տասնամյակների ընթացքում Քուվեյթի տնտեսությունն արագորեն աճել է: Քուվեյթը նավթի վրա հիմնված տնտեսություն է, որն արտահանում է իր նավթի արդյունահանման մեծ մասը: Նավթի ոլորտը տնտեսության ողնաշարն է, և այն ազդում է Քուվեյթի մյուս բոլոր ոլորտների վրա: Նավթի գնի տատանումն ավելի մեծ ազդեցություն կարող է ունենալ նավթային տնտեսության աճի վրա: Օրինակ, եթե նավթի գները նվազեն, ինչը հանգեցնում է նավթի եկամուտների անկմանը, Քուվեյթի նման տնտեսությունները, որոնք մեծապես կախված են նավթի արտահանման վրա, կարող են բախվել եկամտի պակասության (բյուջեի դեֆիցիտ), եթե այդ տնտեսությունները չլինեն: Կառավարությունը պետք է էլ ավելի դիվերսիֆիկացնի արտահանման ոլորտը՝ նավթային հատվածից կախվածությունը նվազեցնելու և ոչ նավթային արտահանման վրա կախվածությունը մեծացնելու համար:

Քուվեյթն ունեցավ տնտեսական աճի բարձր տեմպ, ինչը կառավարությանը ստիպեց ավելացնել ծախսերը զարգացման ծրագրերի և նախագծերի վրա: Բացի դրանից՝ Քուվեյթի մասնավոր հատվածը նույնպես ավելացրեց իր ծախսերը նոր նախագծերի վրա: Արդյունքում այս ընդլայնումը Քուվեյթում ստեղծեց բազմաթիվ աշխատատեղեր, որոնք ներգրավել են բազմաթիվ արտագաղթողների՝ Քուվեյթ տեղափոխվելու համար:

¹ <https://www.worldbank.org/en/country/gcc/publication/economic-update-april-2021>

Քուվեյթի տնտեսության մեջ իր դրական ազդեցությունն է ունեցել նաև կառավարության կողմից մշակված «Նոր Քուվեյթի տեսլական 2035» զարգացման պլանը: Նոր տեսլականը նպատակ ունի տնտեսական դիվերսիֆիկացիայի միջոցով Քուվեյթը վերածել տարածաշրջանային առևտրային հանգույցի՝ դրանով իսկ նվազեցնելով պետության կախվածությունը նավթից: Այնուամենայնիվ, հաշվի առնելով Քաթարի ճգնաժամի վերջին սրման պատճառով Պարսից ծոցում աճող լարվածությունը, Քուվեյթն անհրապույր է թվում (միջազգային) գործարար համայնքի համար: Նավթի համաշխարհային գնի փոփոխականությունը դրդել է վերջերս կատարված բարեփոխումների որոշ միջոցառումների՝ կենտրոնանալով մասնավոր հատվածի և ազգային գործատուների հզորացման վրա, ինչպես նաև օտարերկրյա բիզնեսներ ներգրավելու և Քուվեյթում ներդրումներ կատարելու վրա:

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. Kuregyan A. M. “THE ISSUES OF THE FACTORS IMPACT ON THE BUSINESS CLIMATE“ XXXIII International Scientific and Practical Conference “European Research: Innovation in science, Education and Technology” (Russian Federation, Moskow, november 8-9, 2017), -M.: 2017, <https://internationalconference.ru/images/PDF/2017/33/the-issues-of-the-factors-impact.pdf>,
2. Кристина Юрьевна Багдасарян “Концепция введение бизнеса и экономически содержание бизнес среды” United Journal №36 (Май 2020), pp.13-15, 24p., https://united-journal.info/wp-content/uploads/2020/08/United-Journal_36_july_2020.pdf
3. <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2019/10/24/doing-business-2020-kuwait-ranking-improves-from-97-to-83-joins-the-top-10-improvers-in-the-world>
4. Bertelsmann Stiftung, BTI 2020 Country Report — Kuwait. Gütersloh: Bertelsmann Stiftung, 2020.
5. <https://www.worldbank.org/en/country/gcc/publication/economic-update-april-2021>

BUSINESS MANAGEMENT PROCEDURES IN KUWAIT

GOGCHYAN INESSA

Economist, Institute of Economics named after M. Kotanyan

Republic of Armenia,

e-mail: inna-in97@mail.ru

In Kuwait, oil exports are the main source of income. On average, it accounts for about 90% of total exports, 80% of government revenue. Kuwait is a member of the Organization of the Petroleum Exporting Countries (OPEC). The creation of an independent oil and petrochemical industry provided Kuwait's budget revenue base. Price fluctuations in the crude oil market have become a cyclical factor that is constantly burdening Kuwaiti industry and the entire economy.

The main purpose of the research is to present the business procedures in Kuwait. Kuwait has made significant reforms to facilitate business start-ups, integrating commercial licensing procedures and improving the company's online registration. One of the main directions of Kuwait's economic reform has been the adoption of measures to strengthen and deepen private sector participation in economic life through the privatization of state property, improving business conditions, including the abandonment of an extremely complex system, and facilitating financing for small and medium-sized enterprises, facilitation of foreign trade operations procedures, etc.

Key words: *business procedures, foreign investment, COVID-19, extraction, strategic goals, vision, economic growth.*

ПРОЦЕДУРЫ УПРАВЛЕНИЯ БИЗНЕСОМ В КУВЕЙТЕ

ГОГЧЯН ИНЕССА

Институт экономики им. М. Котаняна НАН РА

Экономист

электронная почта: inna-in97@mail.ru

В Кувейте экспорт нефти является основным источником дохода. В среднем на его долю приходится около 90% всего экспорта 80 80% государственных доходов. Кувейт является членом Организации стран-экспортеров

нефти (ОПЕК). Создание независимой нефтяной и нефтехимической промышленности обеспечило доходную базу бюджета Кувейта. Колебания цен на рынке сырой нефти стали циклическим фактором, который постоянно обременяет промышленность Кувейта и всю экономику.

Основная цель исследования – представить процедуры ведения бизнеса в Кувейте. Кувейт провел значительные реформы для облегчения открытия бизнеса, интеграции процедур коммерческого лицензирования и улучшения онлайн-регистрации компании. Одним из основных направлений экономической реформы Кувейта была приватизация государственной собственности посредством мер по усилению и углублению участия частного сектора в экономической жизни, улучшению условий ведения бизнеса, включая отказ от очень сложной системы, облегчение доступа к финансированию для малых и средних предприятий, внешне-торговые операции, упрощение процедур реализации и др.

Ключевые слова: бизнес-процедуры, иностранные инвестиции, COVID-19, добыча, стратегические цели видение, экономический рост.

Հոդվածը ներկայացվել է խմբագրական խորհուրդ 26.08.2021թ.:

Հոդվածը գրախոսվել է 11.09.2021թ.: